

DOI: 10.46340/eppd.2020.7.6.25

Nataliia Rynhach, ScD in Public Administration

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5916-3221>

*Ptoukha Institute for Demography and Social Studies
of the National Academy of Sciences of Ukraine*

Alla Dakal, PhD in Medical Sciences

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3221-353X>

*Private higher education institution "Interregional Academy
of Personnel Management", Ukraine*

VIOLENCE AGAINST CHILDREN IN UKRAINE: IRREVERSIBLE LOSSES AND TASKS FOR PUBLIC ADMINISTRATION TO MINIMIZE THEM

Наталія Рингач, д. н. з держ. упр.

*Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи
Національної академії наук України*

Алла Дакал, к. мед. н.

*ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління
персоналом», Україна*

НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ В УКРАЇНІ: БЕЗПОВОРТНІ ВТРАТИ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

The article highlights the significance of the issue of violence against children for public administration, and it presents the estimation of the scope of the losses due to violent child mortality in Ukraine and the world. The article also shows the peculiarities of the structure of violent child mortality and the differences depending on age and place of residence. It is pointed out that in our country a number of materials related to the issue of violence against children have been developed; the existence of key actors in responding to cases of violence against children and the peculiarities of their interaction in accordance with main laws and regulations is confirmed.

Great emphasis is placed on the peculiarities of children's behavior during hostilities and their perception of the rules of life in a peaceful civil society after their staying in the zone of armed conflict.

Foreign experience in combating violence, in particular at the city government level, is analyzed, and recommendations for reducing life and health losses are proposed. The importance of intersectoral interaction in the strategy to combat violence against children is emphasized.

Keywords: violence against children, armed conflict, child maltreatment, mortality, public administration, intersectoral interaction.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Насильство, за дефініцією – умисне застосування (загрозливе або реальне) фізичної сили або влади, спрямоване проти себе, іншої особи, групи осіб або спільноти, яке тягне/має високу ймовірність потягнути за собою тілесні ушкодження, смерть, психологічну травму, відхилення в розвитку або депривацію¹. За оцінками ВООЗ, в світі кожна третя дитина зазнає певної форми міжособистісного

¹ WHO (2016). *Inspire: Seven strategies for Ending Violence Against Children*

<<https://www.who.int/publications/i/item/inspire-seven-strategies-for-ending-violence-against-children>> (2020, листопад, 12).

насилъства з боку батьків, вихователів, однолітків чи інших членів сім'ї¹; майже кожен четвертий дорослий повідомляв про те, що над ним фізично знущались у дитинстві (а 36% – про випадки емоційної жорстокості)².

Насилъство нерівномірно поширене серед різних статево-вікових груп, поміж країн і усередині кожної країни, з відмінностями серед сільського і міського населення, багатих і бідних, та серед різних етнічних груп. Життя є безцінним у будь-якому віці, однак смерті дітей у результаті насилъства викликають пожиттєве відчуття непоправної втрати і горе рідних, та значний резонанс у соціумі. Трагічність явища посилюється через усвідомлення того, що ці випадки є повністю такими, яким можна було б запобігти або попередити.

Масштабність і вагомість наслідків насилъства щодо дітей для здоров'я і життя людей та суспільного розвитку, потребує як розуміння й оцінки, так і адекватних ефективних механізмів і підходів до організації протидії йому з боку публічного управління.

У світі прослідковується кореляція між зростанням рівня насилъства (в цілому і стосовно дітей зокрема), та урбанізацією, що вимагає фокусування на цій проблемі міської влади, особливо у великих містах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Конвенцією про права дитини закріплено право всіх дітей на захист від будь-яких форм насилъства³. Крім того, боротьба з насилъством стосовно дітей відповідає завданням Цілей Сталого Розвитку, зокрема 16.2 – *покласти край насилъству щодо дітей*, а також низки завдань за іншими цілями (подолання бідності, охорона здоров'я, освіта, гендерної рівності, безпечне середовище, сталий розвиток міст і громад та забезпечення миру, справедливості та сильних інститутів)⁴.

Пережите в ранньому віці насилъство може стати причиною порушень практично всього людського організму (розвитку головного мозку і пошкодження нервової системи, функцій ендокринної системи, системи кровообігу і органів дихання, опорно-рухової і репродуктивної систем, зниження імунітету тощо), причому наслідки можуть проявлятися протягом усього життя⁵. Існують переконливі докази того, що пережите дитиною насилъство підвищує ризик травм; зараження ВІЛ і іншими захворюваннями, що передаються статевим шляхом; психічних порушень; уповільнення когнітивного розвитку; поганої успішності в школі і/або передчасного припинення навчання; ранньої вагітності; проблем з репродуктивним здоров'ям; появи низки інфекційних і неінфекційних захворювань⁶. За оцінками Глобальної доповіді з попередження насилъства (2014), у середньому, лише третина з 133 досліджуваних країн здійснює всі вісімнадцять превентивних програм, рекомендованих в якості "найбільш вигідних". Зокрема лише 38% країн забезпечують навчання батьків для попередження поганого поведіння з дітьми, і 51% – розвиток важливих для життя навичок з метою протидії насилъству у молодіжному середовищі. Попри те, що у 80% країн прийнято низку законів щодо профілактики насилъства, лише половина з них повідомляє, що дотримання цих законів забезпечується у повному обсязі. Відповідно, служби захисту і підтримки жертв насилъства розгорнуті у 69% країн⁷.

Мета статті – показати значущість для публічного управління проблеми насилъства над дітьми; оцінити масштаб втрат через зумовлену насилъством смертність дітей в Україні і країнах світу; проаналізувати зарубіжний досвід протидії насилъству, зокрема, на рівні міського управління, та запропонувати на його основі прийнятні рекомендації щодо зменшення втрат життя і здоров'я.

¹ WHO (2020). *The rise and rise of interpersonal violence – an unintended impact of the COVID-19 response on families* <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/violence-and-injuries/news/news/2020/6/the-rise-and-rise-of-interpersonal-violence-an-unintended-impact-of-the-covid-19-response-on-families?utm_source=WHO%2FEurope+mailing+list&utm_campaign=ff8a70a431-News_highlights_January_2018_COPY_01&utm_medium=email&utm_term=0_60241f4736-ff8a70a431-93294825> (2020, листопад, 12).

² WHO (2014). *Global status report on violence prevention*. Geneva, 80.

³ Конвенція про права дитини, 1989 (Організація Об'єднаних Націй). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text> (2020, листопад, 12).

⁴ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (2017). *Національна доповідь. Цілі Сталого Розвитку: Україна*. Київ: ПРООН.

⁵ Felitti, V, Anda, R, Nordenberg, D. and others (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults – the adverse childhood experiences (ACE) study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14 (4), 245-58.

⁶ WHO (2016). *Inspire: Seven strategies for Ending Violence Against Children* <<https://www.who.int/publications/i/item/inspire-seven-strategies-for-ending-violence-against-children>> (2020, листопад, 12).

⁷ WHO (2014). *Global status report on violence prevention*. Geneva.

Виклад основного матеріалу дослідження. Щороку у світі насильство обриває життя близько 1,4 млн людей, причому 80% насильницьких смертей – це самогубства і вбивства¹. Переважна більшість таких смертей (90%) припадає на країни з середнім і низьким рівнем доходів (до яких відноситься і наша країна).

Особливої уваги потребує проблема жорстокого поводження і насильства над дітьми, чому сприяє висока уразливість цієї соціальної групи. За визначенням, жорстоке поводження з дітьми – погане поводження з особами у віці до 18 років і/або брак турботи про них, що включає всі форми фізичного і/або емоційного жорстокого поводження, сексуального насильства, зневаги, неухаги і експлуатації в комерційних або будь-яких інших цілях, з нанесенням реальної або потенційної шкоди здоров'ю, життєздатності, розвитку або гідності дитини в контексті стосунків, обумовлених відповідальністю, довірою або владою². Крайнім проявом насильства над дітьми є втрата життя – смерть внаслідок навмисного ушкодження або здійснення суїциду, рідше – під час війн або конфліктів. Для прийняття управлінських рішень на різних рівнях з метою протидії насильству слід мати об'єктивну статистичну картину втрат щодо насильницької смертності дітей, що характеризує ситуацію в країні та у її регіонах.

Якщо раніше в Україні реєструвались в основному випадки смерті, які спричинили самогубства і міжособистісні форми насильства та поодинокі випадки, класифіковані як «ушкодження внаслідок дій, передбачених законом», то з 2014 року до них долучились і наслідки колективних форм насильства, зокрема, ушкодження внаслідок воєнних дій та конфліктів. Так, у 2014 році було зареєстровано 2794 смерті внаслідок цієї причини, і з них 55 – припали на дітей віком до 18 років (табл. 1). Зазначимо, що переважна більшість таких смертей (50) – серед дітей-міських мешканців.

Таблиця 1

Розподіл насильницьких смертей серед дитячого (0-17 років) населення в Україні*, обидві статті, 2014 і 2018 рр.

Причина смерті	Абсолютне число випадків смерті			
	Всього		В т. ч. у міських поселеннях	
	2014	2018	2014	2018
Навмисне самоушкодження	125	82	45	38
Наслідки нападу з метою убивства чи нанесення ушкодження	47	28	25	17
Ушкодження з невизначеним наміром	124	95	84	66
Ушкодження внаслідок воєнних дій	55	2	50	1

*Україна – без частини Донецької та Луганської областей

Джерело: дані Держстату України

У 2018 було зареєстровано лише два випадки втрат дитячих життів внаслідок воєнних дій (по одному у Донецькій та у Луганській областях відповідно), однак слід усвідомлювати обмеженість даних з тимчасово неконтрольованої урядом території Донбасу, а також меншу інтенсивність бойових дій порівняно з початком конфлікту.

Зменшення числа випадків самогубства і вбивств засвідчує, на нашу думку, не покращання ситуації, а відображає як загальне скорочення населення внаслідок переважання смертності над народжуваністю і міграції (значною мірою незареєстрованої), так і за рахунок анексії АР Крим, а також браком даних з частини Донецької і Луганської областей.

¹ WHO (2017). *10 facts about violence prevention*. <<https://www.who.int/features/factfiles/violence/en/>> (2020, листопад, 12).

² WHO (2016). *Inspire: Seven strategies for Ending Violence Against Children* <<https://www.who.int/publications/i/item/inspire-seven-strategies-for-ending-violence-against-children>> (2020, листопад, 12).

Аналіз ситуації у світі щодо насильницьких смертей серед дітей у віці 5-14 років показав, що у країнах з високим рівнем доходів і в Україні переважає частка смертей дітей в результаті суїциду (табл. 2), у світі ж частки смертності від основних причин виявились більш подібними.

Таблиця 2

Частка смертей, зумовлених самогубствами і убивствами, серед всієї кількості смертних випадків дітей віком 5-14 р., в Україні, країнах з високим рівнем доходів та світі, 2017 рр., %

Причина смерті	Україна	Країни з високим рівнем доходу	Світ
Вбивство	2,64	4,35	1,48
Самогубство або самушкодження	3,96	4,68	1,11

Джерело: *Global Burden Diseases project*, <https://vizhub.healthdata.org/gbd-compare/>, доступ 16.06.2020

Однак відносно менший розмір структурної частки насильницьких смертей дітей у глобальному масштабі або в Україні не відображає кращу ситуацію – адже рівні смертності дітей від цих причин є значно вищими, ніж у заможніших країнах. Наприклад, якщо проаналізувати динаміку показника смертності від убивств дітей до досягнення 15 років в Україні, Швеції та Польщі (рис.1), то очевидне значне переважання її рівня у кризових дев'яностих, поступове покращання ситуації у наступні роки, і знову підйом з початком соціально-економічної і політичної кризи та агресії Російської Федерації.

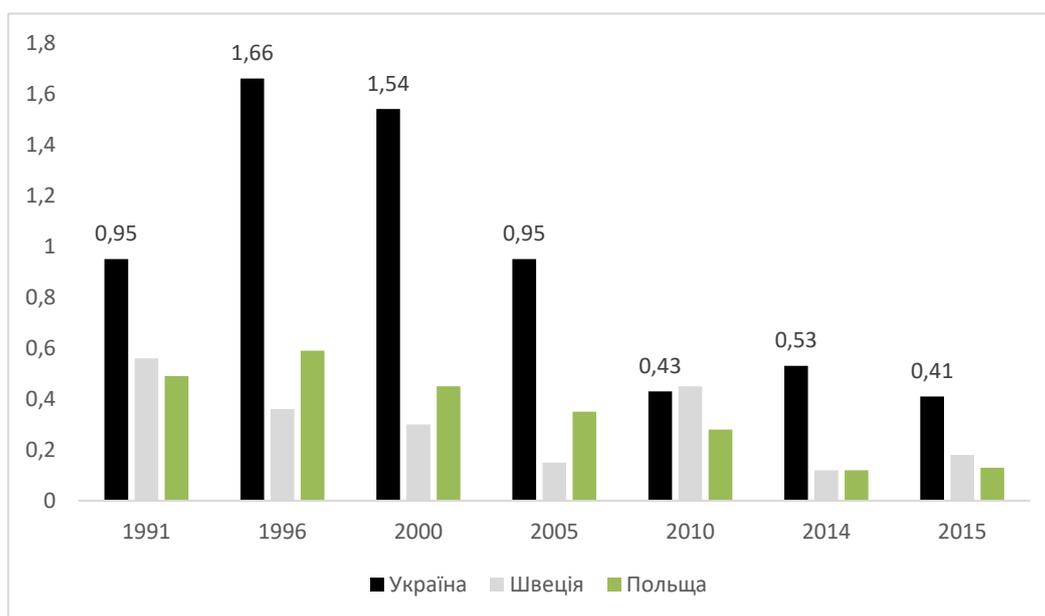

Рис. 1. Смертність внаслідок убивств дітей 0-14 років в Україні, Швеції та Польщі, стандартизований за віком (європейський стандарт) показник на 100 тис. нас., 1991-2015 рр.

Джерело: *European mortality database*, доступ 17.06.2020: https://gateway.euro.who.int/en/indicators/hfa_185-1793-sdr-homicide-and-intentional-injury-all-ages-per-100-000/

Насильство і місто. Одне з найбільш значущих джерел занепокоєння для міських суспільств є загроза насильства. Зазначимо, що більша частина насильства зосереджена в міських районах, особливо у мегаполісах. Проте урбанізація сама по собі не передбачає і не пояснює насильство

в містах, адже деякі з найбільших мегаполісів світу одночасно є і одними з найбезпечніших. Наприклад, у Китаї, де рівень жорстоких злочинів порівняно низький. Зазвичай в тих містах, де діти й дорослі частіше зазнають насильства, спостерігаються соціальне відчуження, бідність, погана освіта та нерівність, що виступають факторами зростання ризику насильства¹.

Однак офіційна статистика реєструє в Україні дещо іншу картину. Так, ризик померти у сільського немовляти (дитини до року) в результаті нападу з метою убивства чи нанесення ушкодження у 2018 р. був вищим, ніж у містах, відповідно частіше фіксувався суїцид у юному віці 10-14 років. Також істотно частіше смерть дитини до досягнення 15 років кваліфікувалась як «Ушкодження з невизначеним наміром» саме на селі (табл. 3).

Таблиця 3

**Смертність дітей за вибраними причинами смерті в Україні*,
за віковими групами і місцем проживання, обидві статті, 2018 р.**

Причина смерті	Міські поселення				Сільська місцевість			
	Вік, років				Вік, років			
	0	1-4	5-9	10-14	0	1-4	5-9	10-14
Навмисне самоушкодження	-	-	-	0,6	-	-	-	2,4
Наслідки нападу з метою убивства чи нанесення ушкодження	1,0	0,4	0,2	0,3	3,4	0,2	0,3	0,2
Ушкодження з невизначеним наміром	5,3	1,2	0,5	1,5	7,6	1,2	0,1	0,9

*Україна – розраховано без Донецької та Луганської областей
Джерело: дані Держстату України

Розподіл насильницьких смертей дітей з дезагрегацією за віковими групами представлено у табл. 4. Слід підкреслити, що сумарне число смертей дітей внаслідок самогубств і вбивств в Україні виявилось меншим за кількість випадків ушкодження з невизначеним наміром (крім отруєння алкоголем). Цілком обґрунтовано можна припустити, що з певних об'єктивних чи суб'єктивних причин у цій групі опиняється і частина смертей, спричинених насильством.

Таблиця 4

**Розподіл насильницьких смертей серед дитячого населення
вибраних вікових груп в Україні, обидві статті, 2018 р.**

Причина смерті	Все населення, осіб	Діти, вік, повних років:			
		0	1-4	10-14	15-17
Навмисне самоушкодження	6279	0	0	26	56
Наслідки нападу з метою убивства чи нанесення ушкодження	1638	6	5	3	8
Випадки ушкодження з невизначеним наміром (крім отруєння алкоголем)	5440	19	20	25	23

Джерело: дані Держстату України

Ця проблема характерна не лише для нашої країни. Так, вивчення російськими вченими тенденцій смертності внаслідок ушкодження з невизначеним наміром, з одного боку, й неточно

¹ Peres, M.F.T., Vicentin, D., Nery, M.B. et al. (2011). Decline in homicide rates in São Paulo, Brasil: a descriptive analysis. *Rev Panam Salud Publica*, 29, 17-26. DOI:10.1590/S1020-49892011000100003.

визначених станів, з іншого, дозволило з високим ступенем ймовірності говорити про значний недооблік масштабів смертності дітей у Москві як від зовнішніх причин в цілому, так і насильницьких (насамперед, суїцидів), зокрема¹.

Насильство і озброєні конфлікти. Під час воєнних конфліктів поширеність насильства у суспільстві неминує зростає (як у зоні бойових дій, так і на мирній території країни), що прямо чи опосередковано відбивається на житті і здоров'ї дітей. Якщо діти наймолодшого віку зазвичай виступають його жертвами, то з дорослішанням можуть брати на себе роль кривдника, особливо у разі втягування їх до участі у воєнних діях або у разі вимушеної необхідності захищати власне життя. «Залучені до життя в умовах реальної війни діти страждають найбільше – вони стають жертвами насилля, психологічних, фізичних та сексуальних знущань, але й самі часто є виконавцями актів насилля»². Навіть після закінчення воєнного конфлікту звична «мілітаризована поведінка» дітей може призводити до поганого сприйняття правил життя у мирному громадянському суспільстві. У дослідженні під егідою ООН, присвяченому дітям-учасникам воєнних дій ще наприкінці минулого сторіччя, визначалось: «Діти, які проходили етапи соціалізації і формування моральних норм у воєнному оточенні, погано підготовані до реінтеграції в ненасильницьке суспільство. Вони зарано стають самостійними, позбавлені навичок морального судження й уміння розпізнавати ризиковану поведінку, що проявляється в насильстві, зловживанні наркотиками і іншими речовинами, що викликають залежність, або ж у сексуальній агресії. Повернути таких дітей до їх нормального стану є однією з головних соціальних і державних задач в період після закінчення озброєного конфлікту»³.

Досвід протидії насильству на рівні міст. У світі накопичено значний досвід мінімізації масштабів насильства до максимально можливого рівня (і навіть, як сформульовано у Цілях Сталого Розвитку – «*покласти край насильству щодо дітей*») і негативних його наслідків для життя і здоров'я.

До вже згаданого комплексу INSPIRE входять сім стратегій, сукупність яких утворює універсальний механізм для ліквідації насильства щодо дітей, одна з яких має назву «Безпечні середовища», і націлена на створення і підтримання безпечних умов на вулицях та в інших місцях, де діти та молодь збираються разом і проводять час⁴. Це насамперед стосується зменшення кількості травм, отриманих в результаті нападів, в тому числі із смертельними наслідками, та підвищення безпеки переміщення в межах міста, району, спільноти тощо.

Концепція «Попередження злочинів за рахунок дизайну середовища» (Crime prevention through environmental design, CPTED) отримує все більше визнання як у багатих країнах, так і у країнах з низьким і середнім рівнем доходів, даючи результати щодо запобігання насильницьких злочинів шляхом змін способів організації фізичного оточення. Так, елементами концепції CPTED є архітектурні прийоми, які дозволяють людям добре бачити все, що їх оточує, і вчасно вживати заходів для уникнення потенційних загроз; організація контролю доступу до певних просторів/зон/приміщень; посилення відчуття причетності і заохочення просоціальної поведінки. Серед інших прикладів реалізації такого підходу – ландшафтний дизайн, створення і підтримка в гарному стані зелених зон, озеленення пустирів, освітлення, реконструкція занедбаних будівель, безпечний і доступний транспорт, забезпечення безпеки дітей по дорозі в школу⁵.

Попередження насильства з використанням медіа широко застосовується у рамках кампанії «Soul City», яку здійснює Інститут комунікацій для здоров'я і розвитку (Institute for Health and Development Communication – IHDC) у Південно-Африканській республіці. Ця недержавна

¹ Семенова, В. Г., Иванова, А. Е., Евдокушкина, Г. Н., Рязанцев, С. В. (2018). Смертность детей Москвы от причин, связанных с насилием. *Социальные аспекты здоровья населения*, 64 (6) <<http://vestnik.mednet.ru/content/view/1030/30/lang,ru/>> (2020, листопад, 12). DOI: <https://dx.doi.org/10.21045/2071-5021-2018-64-6-8>

² Дакал, А. В. (2020). Теоретико-методологічні засади формування та реалізації державної політики України у сфері захисту прав дітей: *дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління*. Київ: МАУП, 281.

³ Machel, G. (1996). *Impact of armed conflict on children: report of the Expert Group of the Secretary General (document A/51/306)*. New York, NY, United Nations.

⁴ WHO (2016). *Inspire: Seven strategies for Ending Violence Against Children* <<https://www.who.int/publications/i/item/inspire-seven-strategies-for-ending-violence-against-children>> (2020, листопад, 12).

⁵ Cassidy, T, Inglis, G, Wiysonge, C, Matzopoulos, R. (2014). A systematic review of the effects of poverty de-concentration and urban upgrading on youth violence. *Health & Place*, 26, 78-87.

організація здійснює проєкт з інкорпорації соціальних і медичних питань у теле- й радіо-серіали з мільйонними аудиторіями, які йдуть у «піковий» ефірний час. За рахунок впливу на психоемоційному рівні, передачі прагнуть змінити спочатку погляди та існуючі соціальні норми, а у подальшому – і поведінку людей. Одна з передач – «Soul Buddyz» – спрямована на дітей в віці 8–12 років, причому популярність її така, що зазвичай трансляцію не пропускають дві третини дітей у країні. В доповнення до передач ІНДС випустив буклети з інформацією по певним темам, з фотографіями популярних героїв, а також аудіо- і відео-записи для застосування в учбових закладах. Насильство є актуальною медико-соціальною проблемою в ПАР, тому у більшості телепрограм говорилось про міжособистісне і домашнє насильство, вуличне хуліганство, банди і злочинні групування, звалтування або сексуальне домагання. Метою проєкта стало якомога більш повне інформування дорослих і дітей про розповсюдженість насильства в суспільстві і його наслідках; спроба запевнити людей, що вони можуть протистояти насильству особисто і як члени громади; а також покращання сімейного виховання дітей завдяки використанню рольових моделей і кращим взаємовідносинам між батьками й дітьми¹.

Згідно з даними досліджень, проведених в Чикаго, Балтіморі, Нью-Йорку і у окремому його районі Брукліні, результатом програми «Терапія насильства» (Cure Violence) стало зменшення числа зареєстрованих випадків застосування вогнепальної зброї, вбивств і нанесення смертельних ушкоджень в порядку самозахисту в спільнотах, де програма була реалізована в повному обсязі, та зниженням рівня насильства на 20-70%, в тому числі і над дітьми. Використовуючи підхід громадського здоров'я, який застосовується у епідеміології для боротьби з спалахами хвороб, модель «Терапія насильства» розглядає насильство як інфекційне захворювання, поширення якого можна зупинити трьома основними способами:

- не допустити передачі від одного члена спільноти до іншого;
- запобігти поширенню всередині спільноти;
- змінити існуючі в суспільстві норми і умови, що сприяють передачі «вірусу насильства».

Програма «Терапія насильства» націлена на підвищення безпеки житлових районів, в яких ризик збройного насильства є високим, і її реалізація виявилась особливо ефективним засобом зниження рівня насильства із застосуванням вогнепальної зброї в зонах підвищеного ризику².

Останнім часом в Україні розроблено низку матеріалів, які стосуються теми насильства над дітьми, наприклад, такий, що містить алгоритм дій спеціаліста, до якого звернулась дитина, яка зазнала жорстокого поводження (або ж якому стало відомо про таку дитину); вказано перелік суб'єктів реагування на випадки насильства щодо дитини та особливості їхньої взаємодії відповідно до ключових нормативно-правових актів, що прямо чи опосередковано стосуються цієї проблематики³.

Виважене осмислення міжнародного досвіду дозволяє адаптувати до національних умов прийнятні заходи і інструменти. Великого значення набуває зміна культурних та соціальних норм, що підтримують насильство; формування відповідальної громадянської позиції; відмова від поширеної застарілої позиції «моя хата скраю». Адже небажання втручатися у сімейні розбірки за стіною чи у сусідському подвір'ї, байдуже ставлення до картини покарання чи ображення дитини часто обертається непоправними наслідками стосовно її життя.

Також в Україні важливо забезпечити зниження доступності та шкідливого вживання алкоголю дітьми та підлітками, адже алкоголь є потужним чинником, що підвищує ризик для особи стати як жертвою, так і, навпаки, кривдником.

Міждисциплінарне співробітництво є напрямком зменшення масштабів насильства над дітьми, зокрема, у дієвій взаємодії освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, охорони правопорядку та

¹ Crug, E.G. (eds.) (2002). *World report on violence and health*. Geneva: WHO.

² Henry, D, Knoblauch, S, Sigurvinsdottir, R. (2014). *The effect of intensive ceasefire intervention on crime in four Chicago police beats: quantitative assessment*. Chicago, IL: Robert R. McCormick Foundation <https://cvg.org/wp-content/uploads/2019/09/McCormick_CeaseFire_Quantitative_Report_091114.pdf> (2020, Листопад, 12); Picard-Fritsche, S, Cerniglia, L. (2013). *Testing a public health approach to gun violence*. New York: Center for Court Innovation. <https://www.courtinnovation.org/sites/default/files/documents/SOS_Evaluation.pdf> (2020, листопад, 12).

³ UNICEF (2020). *Подолання насильства щодо дитини: координація дій*. <https://www.unicef.org/ukraine/sites/unicef.org.ukraine/files/2020-03/B_Coordination_19_12_25_v101.pdf> (2020, листопад, 12).

власне громади і громадських об'єднань, підвищення ефективності заходів боротьби з цим негативним явищем.

Висновки.

Насильство і низький рівень безпеки населення в цілому і, особливо, дитячого, спричинює зростання тягаря захворювань і смертності, яким можна запобігти. Тому постійні аналіз і моніторинг даних, що характеризують насильство, оцінюють його масштаби і форми з відстеженням змін у динаміці, вимірюють наслідки і результати, а також ініціювання потрібних досліджень є необхідним підґрунтям для прийняття адекватних управлінських рішень та розробки превентивних втручань та заходів підтримки.

Перед державним управлінням і управлінням на рівні конкретних міст у царині зменшення ризиків через прояви насильства стосовно дітей, стоїть низка нагальних задач, починаючи з дієвого контролю дотримання законодавства (міжнародного і національного) щодо захисту прав дитини; досягнення миру у державі і підтримання правопорядку; належних заходів у відповідь на прояви насильства та надання підтримки до створення безпечного міського середовища й адекватної корекції соціальних детермінант насильства у суспільстві (в першу чергу бідності і нерівності); формування необхідних життєвих навичок у дітей і дорослих, що з ними контактують, насамперед батьків і вихователів.

На рівні міського управління існують значні можливості для вирішення проблем, але ефективність цієї активності на пряму залежить від спроможності мобілізувати і очолити зусилля різних секторів і різноманітних міських структур у скоординованій міжсекторальній співпраці (передусім, охорони правопорядку, соціального забезпечення, освіти, медіа, охорони здоров'я та профільних недержавних організацій).

References:

1. WHO (2016). *Inspire: Seven strategies for Ending Violence Against Children* <<https://www.who.int/publications/i/item/inspire-seven-strategies-for-ending-violence-against-children>> (2020, November, 12). [in English].
2. WHO (2020). *The rise and rise of interpersonal violence – an unintended impact of the COVID-19 response on families* <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/violence-and-injuries/news/news/2020/6/the-rise-and-rise-of-interpersonal-violence-an-unintended-impact-of-the-covid-19-response-on-families?utm_source=WHO%2FEurope+mailing+list&utm_campaign=ff8a70a431-News_highlights_January_2018_COPY_01&utm_medium=email&utm_term=0_60241f4736-ff8a70a431-93294825> (2020, November, 12). [in English].
3. WHO (2014). *Global status report on violence prevention*. Geneva.
4. *Konventsiya pro prava dytyny, 1989* (Orhanizatsiya Obyednanykh Natsiy) [Convention on the Rights of the Child, 1989 (United Nations)]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text> (2020, November, 12). [in Ukrainian].
5. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (2017) [Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017)]. *Natsionalna dopovid. Tsili Staloho Rozvytku: Ukrayina* [National report. Sustainable Development Goals: Ukraine. Kyiv: UNDP]. Kyiv: PROON. [in Ukrainian].
6. Felitti, V, Anda, R, Nordenberg, D. and others (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults – the adverse childhood experiences (ACE) study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14 (4), 245-58.
7. WHO (2017). *10 facts about violence prevention* <<https://www.who.int/features/factfiles/violence/en/>> (2020, November, 12). [in English].
8. Peres, M.F.T., Vicentin, D., Nery, M.B. et al. (2011). Decline in homicide rates in São Paulo, Brasil: a descriptive analysis. *Rev Panam Salud Publica* [Rev Panam Public Health], 29, 17-26. DOI:10.1590/S1020-49892011000100003. [in English].
9. Semenova, V. G., Ivanova, A. Ye., Yevdokushkina, G. N., Ryazantsev, S. V. (2018). *Smertnost detey Moskvy ot prichin, svyazannykh s nasiliyem. Sotsialnyye aspekty zdorovya naseleniya* [The mortality rate of children in Moscow from causes associated with violence. Social aspects of population health], 64 (6) <<http://vestnik.mednet.ru/content/view/1030/30/lang.ru/>> (2020, November, 12). DOI: <https://dx.doi.org/10.21045/2071-5021-2018-64-6-8>. [in Ukrainian].
10. Dakal, A. V. (2020). *Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannya ta realizatsiyi derzhavnoyi polityky Ukrainy u sferi zakhystu prav ditey* [Theoretical and methodological principles of formation and implementation of state policy of Ukraine in the field of protection of children's rights]: *dysertatsiya na zdobuttya naukovoho stupenya doktora nauk z derzhavnoho upravlinnya* [dissertation for the degree of Doctor of Science in Public Administration]. Kyiv: MAUP. [in Ukrainian].
11. Machel, G. (1996). *Impact of armed conflict on children: report of the Expert Group of the Secretary General (document A/51/306)*. New York, NY, United Nations. [in English].

12. Cassidy, T, Inglis, G, Wiysonge, C, Matzopoulos, R. (2014). A systematic review of the effects of poverty de-concentration and urban upgrading on youth violence. *Health & Place*, 26, 78-87.
13. Crug, E.G. (eds.) (2002). *World report on violence and health*. Geneva: WHO. [in English].
14. Henry, D, Knoblauch, S, Sigurvinsdottir, R. (2014). *The effect of intensive ceasefire intervention on crime in four Chicago police beats: quantitative assessment*. Chicago, IL: Robert R. McCormick Foundation <https://cvg.org/wp-content/uploads/2019/09/McCormick_CreaseFire_Quantitative_Report_091114.pdf> (2020, November, 12). [in English].
15. Picard-Fritsche, S, Cerniglia, L. (2013). *Testing a public health approach to gun violence*. New York: Center for Court Innovation. <https://www.courtinnovation.org/sites/default/files/documents/SOS_Evaluation.pdf> (2020, November, 12). [in English].
16. UNICEF (2020). *Подолання насильства щодо дитини: координація дій*. <https://www.unicef.org/ukraine/sites/unicef.org.ukraine/files/2020-03/B_Coordination_19_12_25_v101.pdf> (2020, November, 12). [in English].